

Teza: kara dyscyplinarna za niewypełnienie obowiązku doskonalenia zawodowego.

Sytuacja osobista obwinionej, przy jednoczesnym niewykonywaniu zawodu w całym okresie rozliczeniowym i niekaralności dyscyplinarnej, przemawiają za zastosowaniem kary łagodniejszej za brak punktów szkoleniowych, w miejsce kary pieniężnej w wysokości 3.200,00 zł wymierzenie kary nagany. Na taką ocenę wpływają też wyjaśnienia obwinionej o subiektywnym przekonaniu, iż zwolnienie z obowiązku opłacania składek powoduje jednocześnie ustanie obowiązku uzyskiwania punktów szkoleniowych.

WO-232/19

ORZECZENIE

z dnia 26 lutego 2020 r.

Wyższy Sąd Dyscyplinarny Krajowej Izby Radców Prawnych w Warszawie

w składzie:

Przewodniczący: SWSD Krzysztof Górecki /sprawozdawca/

Sędziowie: SWSD Iwona Zielezińska

SWSD Piotr Kubik

Protokolant: Magdalena Senderska

przy udziale Zastępcy Głównego Rzecznika Dyscyplinarnego Anny Kończyk

po rozpoznaniu w dniu 26 lutego 2020 r. na rozprawie sprawy radcy prawnego A. B.

obwinionej o popełnienie przewinienia dyscyplinarnego polegającego na naruszeniu zasad etyki radcy prawnego, określonych w art. 64 ust. 1 ustawy o radcach prawnych w zw. z art. 14 ust. 1 i 2 w zw. z art. 61 ust. 2 Kodeksu Etyki Radcy Prawnego

z powodu odwołania obwinionej od orzeczenia Okręgowego Sądu Dyscyplinarnego OIRP w W. z dnia 8 lipca 2019 r., sygn. akt D 77/19:

1.

zmienia pkt 1 orzeczenia Okręgowego Sądu Dyscyplinarnego OIRP w W. z dnia 8 lipca 2019 r., sygn. akt D 77/19 w ten sposób, że w miejsce kary pieniężnej w wysokości 3.200,00 zł wymierza karę nagany;

2.

w pozostałym zakresie zaskarżone orzeczenie utrzymuje w mocy;

3.

zasądza od obwinionej koszty postępowania odwoławczego w kwocie 1.200 zł na rzecz Krajowej Izby Radców Prawnych w W..

WO-232/19

Uzasadnienie

W dniu 8 lipca 2019 r. Okręgowy Sąd Dyscyplinarny OIRP w W. po rozpoznaniu na rozprawie sprawy przeciwko radcy prawnemu A. B. obwinionej o to, że nie wypełniła obowiązku doskonalenia zawodowego i nie uzyskała żadnego z wymaganych co najmniej 40 punktów szkoleniowych w cyklu szkoleniowym, który trwał od 1 stycznia 2015 r. do 31 grudnia 2017 r., czym naruszyła obowiązek dbania o rozwój zawodowy poprzez kształcenie ustawiczne a także obowiązek stosowania się do uchwał organów samorządu radców prawnych, tj. popełniła czyn z art. 64 ust. 1 ustawy o radcach prawnych w związku z art. 14 ust. 1 i 2 oraz art. 61 ust. 2 Kodeksu Etyki Radcy Prawnego w związku z §7 i §11 Regulaminu zasad wypełniania obowiązku doskonalenia zawodowego przez radców prawnych i zadań organów samorządu służących zapewnieniu przestrzegania tego obowiązku

1.

uznał radcę prawnego A. B. za winną zarzucanego jej czynu i wymierzył za to karę pieniężną w kwocie 3.200 zł;

2.

na podstawie art. 70⁶ ust. 2 ustawy o radcach prawnych obciążył obwinioną kosztami postępowania dyscyplinarnego w kwocie 1.200 zł.

Od niniejszego orzeczenia odwołanie wniosła obwiniona, zaskarżając je w całości na swoją korzyść. Obwiniona wniosła o:

- uchylenie orzeczenia i uniewinnienie, wobec braku znamion deliktu dyscyplinarnego, alternatywnie
- zmianę orzeczenia Sądu I instancji poprzez zastosowanie kary mniej dolegliwej, bądź
- uchylenie orzeczenia i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania na wypadek braku prawidłowego doręczenia zawiadomienia o rozprawie w dniu 8 lipca 2019 r.

a także uchylenie, bądź zmianę postanowienia o kosztach przed Sądem I instancji w kwocie 1.200 zł jako nieadekwatnych do postępowania w sprawie.

Obwiniona wniosła także o zwolnienie jej od kosztów postępowania na podstawie art. 624 k.p.k. Zaskarżonemu orzeczeniu zarzucono naruszenie prawa materialnego oraz obrazę przepisów postępowania mającą wpływ na treść orzeczenia.

W uzasadnieniu obwiniona podała, że w okresie od 1 stycznia 2015 r. do 31 grudnia 2017 r. była osobą bezrobotną oraz nie wykonywała zawodu radcy prawnego i na tej podstawie korzystała ze zwolnienia z uiszczania składek samorządowych. Fakt niewykonywania zawodu został zgłoszony organom samorządu w 2014 r. Zdaniem obwinionej, okoliczności te winny skutkować podjęciem przez Radę OIRP w W. z urzędu kroków, o których mowa w §10 ust. 2 Regulaminu zasad wypełniania obowiązku doskonalenia zawodowego.

Ponadto, przepis §17 ust. 2 Regulaminu wskazuje na ewentualność wszczęcia postępowania dyscyplinarnego. O tym, czyje wszczynać winno, zdaniem obwinionej, decydować to, czy dana osoba wykonuje zawód radcy prawnego. W ocenie obwinionej, niewykonywanie zawodu faktycznie zrównuje jej sytuację z osobami, o których mowa w §10 ust. 1 pkt 1-3 Regulaminu. Obwiniona podkreśliła, że jej zdaniem wyrok Sądu Najwyższego z dnia 6 listopada 2014 r., SDI 32/14 zachował aktualność także po zmianie przepisów ustawy o radcach prawnych.

Obwiniona wskazała także na naruszenie przez OSD przepisu art. 424 § 2 k.p.k. poprzez brak omówienia w uzasadnieniu orzeczenia okoliczności przemawiających za zastosowaniem danej kary. Ponadto, radca prawny A. B. podała, że nie była wcześniej karana dyscyplinarnie a w poprzednim okresie rozliczeniowym odbywała szkolenia bez zastrzeżeń i nie uchylała się od żadnych innych powinności. Będąc zwolnioną z obowiązku opłacania składek obwiniona była przeświadczona, że obowiązek uzyskiwania punktów szkoleniowych również jej nie dotyczy. Obwiniona, podniosła też, że w poprzednim okresie rozliczeniowym w stosunku do osób, które nie wypełniły tego

obowiązku były kierowane wnioski o udzielenie ostrzeżenia dziekańskiego. Niezależnie od powyższego, obwiniona wskazała, iż kara pieniężna jest w tym przypadku nieadekwatna do przewinienia i nazbyt surowa.

Obwiniona podkreśliła, że ukaranie stanowi w tym przypadku rodzaj sankcji za odmowę dobrowolnego poddania się karze upomnienia i zapłaty 600 zł kosztów.

W ocenie obwinionej, OSD naruszył zasady związane z udziałem w rozprawach i przeprowadzaniem czynności procesowych. Zawiadomienie o rozprawie w dniu 3 czerwca 2019 r. zostało obwinionej doręczone w dniu rozprawy, po jej odbyciu. Natomiast o rozprawie w dniu 8 lipca 2019 r. nie została w jakikolwiek sposób powiadomiona. Istotne jest przy tym, że radca prawny nie uchylała się wcześniej od odbierania korespondencji a jej adres korespondencyjny nie uległ zmianie. Powyższe działania naruszyły prawo obwinionej do obrony.

Zdaniem obwinionej, z uwagi na brak skomplikowania i czasochłonności koszty postępowania przed OSD winny zostać orzeczone najniższej wysokości, tj. 500 zł.

Radca prawny A. B. podała, że obecnie pracuje i uzyskuje dochód w kwocie 2.750 zł. To jedyny dochód obwinionej, która jest osobą samotną i prowadzi samodzielnie gospodarstwo domowe. Uzasadnia to wniosek o zwolnienie od kosztów postępowania odwoławczego.

Wyższy Sąd Dyscyplinarny ustalił i zważył, co następuje:

Odwołanie obwinionej zasługuje na częściowe uwzględnienie - w zakresie orzeczenia o karze.

Wyższy Sąd Dyscyplinarny przyjął ustalenia w zakresie stanu faktycznego poczynione w niniejszej sprawie przez Okręgowy Sąd Dyscyplinarny OIRP w W. za własne.

Z powyższych ustaleń wynika, że obwiniona w okresie szkoleniowym, który trwał od 1 stycznia 2015 r. do 31 grudnia 2017 r. nie uzyskała żadnego z wymaganych 40 punktów szkoleniowych.

Na wstępie należy wspomnieć, że podstawą odpowiedzialności dyscyplinarnej radcy prawnego za czyny sprzeczne z zasadami etyki lub godnością zawodu jest przepis ustawowy - art. 64 ust. 1 ustawy o radcach prawnych, a z drugiej - uzupełniający przepis zawarty w Kodeksie Etyki Radcy Prawnego. Wskazany przepis ustawy przewiduje, że podstawą odpowiedzialności dyscyplinarnej są czyny sprzeczne m.in. z zasadami etyki radcy prawnego. Podstawa ta ma charakter blankietowy, a więc samodzielnie nie pozwala na ustalenie, czy określone zachowanie wypełnia ustawowe znamiona przewinienia dyscyplinarnego.

Zatem, dla przyjęcia odpowiedzialności dyscyplinarnej radcy prawnego konieczne jest wskazanie konkretnej zasady uregulowanej w Kodeksie Etyki Radcy Prawnego. I odwrotnie - uregulowanie zawarte w Kodeksie Etyki Radcy Prawnego również nie może stanowić samoistnej, materialnoprawnej podstawy odpowiedzialności dyscyplinarnej o charakterze represyjnym (vide: wyrok SN z 29 października 2009 r., SDI 22/09). Materialnoprawna podstawa przypisania odpowiedzialności dyscyplinarnej za popełnienie czynu sprzecznego z zasadami etyki radcy prawnego, tak jak każdej odpowiedzialności represyjnej, musi mieć oparcie w przepisie rangi ustawowej, czyli we wspomnianym art. 64 ust. 1 ustawy, a uzupełniająco w przepisach zawartych w Kodeksie Etyki Radcy Prawnego normujących i określających odpowiedzialność za czyn realizujący wprost znamiona przewinienia

dyscyplinarnego (vide: wyrok SN z 15 lipca 2010 r., SDI 12/10, wyrok SN z dnia 6 listopada 2014 r., SDI 32/14, wyrok SN z dnia 18 grudnia 2015 r., SDI 54/15).

Ustawą z dnia 5 sierpnia 2015 r. o nieodpłatnej pomocy prawnej oraz edukacji prawnej znowelizowana została ustawa o radcach prawnych w zakresie kompetencji Krajowej Rady Radców Prawnych poprzez dodanie do art.60 pkt. 8 litery h, wskazującej wprost na możliwość uchwalania regulaminów dotyczących dopełniania obowiązku zawodowego

radców prawnych w zakresie doskonalenia zawodowego i uprawnień organów samorządu służących zapewnieniu przestrzegania tego obowiązku przez radców prawnych. W rezultacie nieaktualne stały się zastrzeżenia sformułowane przez Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 6 listopada 2014 r., SDI 32/14 - na gruncie poprzednio obowiązującego stanu prawnego.

Wyższy Sąd Dyscyplinarny wskazuje przy tym, że po 2014 r. Sąd Najwyższy przedstawił odmienny pogląd w stosunku do zajętego we wskazanym wyżej wyroku z dnia 6 listopada 2014 r. sygn. akt SDI 32/1. W wyrokach z dnia 13 grudnia 2016 r., SDI 60/16 oraz z dnia 9 lutego 2017 r., SDI 84/16, opartych wprawdzie na przepisach regulujących wykonywanie zawodu adwokata, Sąd Najwyższy stanął na stanowisku, iż „obowiązek doskonalenia zawodowego adwokata jest obowiązkiem ustawowym. Określenie przez organy samorządu adwokackiego sposobu realizacji i egzekwowania tego obowiązku ma umocowanie ustawowe i w niczym nie narusza konstytucyjnych praw obwinionego”.

W niniejszej sprawie OSD prawidłowo oparł się na przepisie rangi ustawowej, czyli na art. 64 ust. 1 ustawy o radcach prawnych, a uzupełniająco na przepisach zawartych w Kodeksie Etyki Radcy Prawnego i Regulaminie zasad wypełniania obowiązku zawodowego (...).

Artykuł 60 pkt. 8 lit. h ustawy o radcach prawnych, stanowiący podstawę przyjęcia uchwały Krajowej Rady Radców Prawnych nr 103/LX/2015 r. z dnia 11 grudnia 2015 r., wszedł w życie z dniem 31 sierpnia 2015 r., natomiast sama uchwała - z dniem 1 stycznia 2016 r., tj. po upływie 1 roku od przyjętego cyklu szkoleniowego, przypadającego na lata 2015 - 2017. Należy jednak pamiętać, że obowiązek szkoleniowy, wynikający z przepisów ogólnych ustawy o radcach prawnych i uchwał Krajowej Rady Radców Prawnych istniał już od wielu lat. Bezpośrednio wcześniej materię tę regulowała uchwała Nr 30/B/YII/2008 z dnia 6 czerwca 2008 r. w sprawie określenia zasad wypełniania przez radcę prawnego obowiązku brania udziału w szkoleniach zawodowych.

Uchwała z dnia 11 grudnia 2015 r. nakłada na członków samorządu radcowskiego obowiązek brania udziału w szkoleniach zawodowych na zasadach określonych przez właściwy organ samorządu radcowskiego i uzyskania przewidzianego regulaminem minimalnego pułapu punktów szkoleniowych. W okresie od 1 stycznia 2015r. do 31 grudnia 2017 r. winna uzyskać 40 punktów szkoleniowych, czego nie dopełniła.

W ocenie Wyższego Sądu Dyscyplinarnego, działanie, a w zasadzie zaniechanie wykonania obowiązków przez obwinioną, wyczerpuje znamiona przewinienia dyscyplinarnego określonego w przepisach wskazanych we wniosku o ukaranie. Materiał dowodowy sprawy, w tym stanowisko obwinionej zawarte w wyjaśnieniach złożonych w dniu 28 października 2018 r. i pismach z dnia 31 października 2018 r., 12 marca 2019 r. i odwołaniu nie dostarczają zaś dostatecznych podstaw do przyjęcia, że wykonanie obowiązku szkoleniowego nie było możliwe.

Zobowiązanie do uzyskanie określonej ilości punktów w ramach tzw. szkolenia ustawicznego - jak wyżej wskazano - jest nakładane przez samorząd radcowski w ramach jego ustawowych kompetencji i wiąże wszystkich jego członków a jego niewypełnienie stanowi delikt dyscyplinarny. Dobrem naruszonym jest w tym przypadku obowiązek doskonalenia zawodowego radców prawnych, wynikający z dążenia do utrzymania wysokiego poziomu wiedzy członków samorządu. Jest to nierozdzielnie związane z uznawaniem naszej profesji za zawód zaufania publicznego.

Innym dobrem jest zaś szacunek i lojalność członków wobec organów samorządu radców prawnych, przejawiająca się m.in. poprzez stosowanie się do ich uchwał (art. 61 KERP).

Obowiązek doskonalenia zawodowego dotyczy wszystkich radców prawnych. Należy podkreślić, że jest on kontestowany przez część środowiska, która stoi na stanowisku, że wykonuje zawód prestiżowy, cieszący się zaufaniem a radcowie prawni są osobami na tyle odpowiedzialnymi, iż nikt nie powinien im narzucać ram i form samokształcenia. Organy samorządu są zaś zdania, że samorząd winien ten obszar kontrolować.

Warto przy tym zwrócić uwagę na działania podjęte przez (...) samorząd radcowski w celu przypomnienia i ułatwienia realizacji obowiązku szkoleniowego, które zostały opisane w uzasadnieniu orzeczenia OSD - k. 37 - 46 akt sprawy.

Trzeba też przypomnieć, iż Regulamin daje możliwość skorzystania ze szkoleń w formie e-learningu. Zgodnie z §10 ust. 2 Regulaminu, w szczególnie uzasadnionych przypadkach rada właściwej OIRP może zwolnić radcę prawnego z realizacji obowiązku szkoleniowego, bądź zmniejszyć jego wymiar. Samorząd zakłada więc istnienie sytuacji wyjątkowych, muszą być one jednak szczegółowo wykazane przez osobę zainteresowaną.

Akta sprawy nie dostarczają dowodów na podjęcie przez obwinioną inicjatywy w tym zakresie.

Nieporozumieniem jest przy tym twierdzenie obwinionej, że tego rodzaju działania miałyby być podejmowane przez samorząd z urzędu. Jak wcześniej wspomniano, obowiązek szkoleniowy ma dla radców prawnych charakter powszechny. Zwolnienie czy ograniczenie tego obowiązku to wyjątek. Zatem, to osoba zainteresowana winna złożyć ewentualny wniosek w tym zakresie i wykazać, iż jej przypadek jest „szczególnie uzasadniony”. Powyższe rzutuje też na ocenę kolejnego zarzutu obwinionej - analogii z sytuacją faktyczną osób, o których mowa w §10 ust. 1 Regulaminu. Nie jest on trafny, gdyż wyjątków nie interpretuje się w sposób rozszerzający.

Przechodząc do zarzutów naruszenia prawa procesowego należy wskazać, iż uzasadnienie orzeczenia OSD spełnia wymogi art. 424 § 2 k.p.k., wskazując dlaczego zastosowano karę pieniężną. Wobec odmiennej oceny Sądu dyscyplinarnego II instancji co do kary, kwestia ta traci na znaczeniu.

Nie jest również zasadny zarzut naruszenia prawa obwinionej do obrony. Wobec braku w aktach potwierdzenia doręczenia wezwania, rozprawa w dniu 3 czerwca 2019 r. została odroczone. Natomiast wezwanie na rozprawę w dniu 8 lipca 2019 r. nie zostało przez obwinioną odebrane i wróciło z adnotacją „zwrot - nie podjęto w terminie”. Wobec wysłania tej przesyłki na adres korespondencyjny ujawniony przez obwinioną, zastosowanie miał tu art. 8 ust. 3 ustawy o radcach prawnych a działanie OSD było prawidłowe.

Zdaniem Wyższego Sądu Dyscyplinarnego, całokształt sprawy wskazuje więc na zawinione zachowanie radcy prawnego A. B., a okoliczności podniesione przez obwinioną mogą mieć znaczenie wyłącznie w kontekście wymiaru kary. Częściową aprobatę znalazła zawarta w odwołaniu argumentacja dotycząca nadmiernej surowości kary pieniężnej za niewypełnienia obowiązku szkoleniowego w kontekście ogólnej sytuacji życiowej obwinionej.

Sytuacja osobista, przy jednoczesnym niewykonywaniu zawodu w całym okresie rozliczeniowym i niekaralności dyscyplinarnej, przemawiają za zastosowaniem kary łagodniejszej. Na taką ocenę wpływają też wyjaśnienia obwinionej o subiektywnym przekonaniu, iż zwolnienie z obowiązku opłacania składek powoduje jednocześnie ustanie obowiązku uzyskiwania punktów szkoleniowych.

W związku z powyższym Wyższy Sąd Dyscyplinarny KIRP uznał, że kara nagany będzie w tym przypadku wystarczająca i radca prawny A. B. będzie w przyszłości wypełniać wszystkie wymogi stawiane członkom naszego samorządu.

Za niezasadne uznano także zarzut nadmiernej wysokości kosztów postępowania przed Sądem I instancji. Zgodnie z uchwałą KRRP z dnia 20 marca 2015 r. nr 86/IX/2015, zryczałtowane koszty postępowania przed okręgowym sądem dyscyplinarnym wynoszą od 500 do 3.000 złotych. W związku z tym orzeczenie ich w wysokości 1.200 złotych nie budzi zastrzeżeń.

Wyższy Sąd Dyscyplinarny KIRP nie znalazł podstaw do zwolnienia obwinionej od kosztów postępowania za postępowanie odwoławcze. Zgodnie z art. 624 k.p.k. podstawę takiego zwolnienia może stanowić sytuacja rodzinna, majątkowa, wysokość dochodów oraz względy słuszności. Radca prawny A. B. podała, że uzyskuje dochód w kwocie 2.750 zł, jest samotna i prowadzi samodzielnie gospodarstwo domowe.

W ocenie Wyższego Sądu Dyscyplinarnego sytuacja majątkowa i rodzinna obwinionej nie odbiega od standardowej a względy słuszności nie przemawiają za przyznaniem takiego zwolnienia.

O kosztach postępowania orzeczono na podstawie art. 70⁶ ustawy o radcach prawnych.